

מה בפרשה? ובהפטרה?

גיליון מס'
298

נדבת ידידי
היקרים הי"ו

ה' ימלא כל
משאלות ליבם
לטובה ולברכה,
בנחת
ובקלות!!!

'מה?
לילדים
בעמ'
7-8

הלכות
החג
בעמ'
8

קראו והכירו ב-7 דקות!

ראש-השנה

קריאה ליום א' של ראש השנה

קריאה זו עוסקת בלידת יצחק; גירוש הגר וישמעאל על ידי אברהם וכריתת ברית בין אברהם ואבימלך - מלך פלשתים.

לידת יצחק וגירוש הגר וישמעאל

התורה מתארת כי שרה אשת אברהם נפקדה¹ ויולדת את יצחק, שהינו הראשון שנימול בגיל שמונה ימים. יחד עמה נרפאו הרבה חולים,² ונעשה נס ששרה על אף זקנותה הניקה ילדים רבים.³ לאחר המשתה שנערך ביום גמילת יצחק, מתואר גירוש הגר וישמעאל ע"פ שרה שראתה אותו 'מצחק'⁴ (ע"ז או גילוי עריות). אברהם שקשה עליו שילוח בנו, מצווה ע"י הקב"ה להקשיב לשרה הגדולה ממנו ברוח הקודש ושומע הבטחה "כי ביצחק ייקרא לך זרע". הפסוקים מתארים את יציאת הגר עם מעט לחם ומים⁵ - שהסתיימו מהר עקב מחלתו של ישמעאל. הגר שלא רוצה לראות במות בנה, משליכה אותו תחת אחד השיחים ושניהם מתפללים בבכי. המלאך נגלה אליה ומבשר לה כי תפילת ישמעאל נענתה⁶ "באשר הוא שם".⁷ לפתע היא רואה באר מים ומשיבה את נפשו של ישמעאל שידגל לשודד מדברי.

כריתת ברית בין אברהם ואבימלך

בהמשך מתוארת תביעת אבימלך מאברהם שיכיר לו טובה על שאירח אותו בארצו ומשביעו כי לא יזיק לצאצאיו. אברהם נשבע, אך מייד מוכיחו על גזלת המים על ידי עבדי אבימלך - הטוען להגנתו כי לא ידע מכך ולא שמע על כך גם מאברהם עצמו עד היום. הם כורתים ברית, שלאחריה נותן לו אברהם שבע כבשות לעדות על כי באר המים שייך לו. דבר זה מקנה

¹ הגמ' (ב"ק צב) לומדת מכך שסמך "וה" פקד את שרה" ל"ויתפלל" על בית אבימלך, שכל המתפלל על חבירו נענה תחילה.

² רש"י כא, ו

³ כך לא יכלו לומר שאין זה בנה (רש"י שם, ח)

⁴ הספורנו (שם, ט-י) מבאר כי אמר ישמעאל שנתעברה שרה מאבימלך, וסברה שרה שעשה זאת בעצת אימו שרוצה שיירש הוא לבדו את אברהם (אמר זאת כבר בעת לידת יצחק, אך אז הייתה שרה טרודה).

⁵ השפתי חכמים (שם, יד) מבאר כי חשב שלאחר מעט זמן שרה תפסיק לכעוס, ויוכל להשיבם אליו. לכן לא שלח אותם עם הרבה כסף.

⁶ שתפילת החולה על עצמו עדיפה מתפילת אחרים (רש"י שם, יז בשם המדרש רבה).

⁷ למרות שבעתיד ימיתו בניו את ישראל בצמא, כאשר יצאו לגלות לאחר חורבן בית ראשון (רש"י שם, יז ע"פ ישעיה כה).

למקום מגורי אברהם את שמו החדש - 'באר שבע'. אבימלך וצבאו חוזרים לארץ פלשתים ואברהם מקים שם 'בית הכנסת אורחים' בו מספק מזון ומים בחינם לעוברי המדבר ומבקש מהם שיברכו ויודו ל'בעל הבית' של העולם⁸.

קריאת המפטיר בשני הימים עוסקת בקורבנות החג:

- פר, איל, שבעה כבשים, 12 עשורונים⁹ סולת מעורבת בשמן זית ו- 1.08 הין¹⁰ יין.
- קורבן עולה ראש חודש (ר"ה הוא גם ר"ח תשרי): 2 פרים, איל, שבעה כבשים בני שנה, שעיר עיזים (חטאת), 15 עשורונים¹¹ סולת מעורבת בשמן זית, 3.08 הין¹² 16 יין.
- קורבן עולה של כל יום: 2 כבשים, 2 עשורונים¹³ סולת מעורבת בשמן זית וחצי הין¹⁴ יין

הפטרת יום א' של ראש השנה

ההפטרה¹⁵ עוסקת במנהג אלקנה ומשפחתו לעלות לשילה; בהכעסת פנינה את חנה וניסיון אלקנה לפייסה; בתפילתה המרגשת של חנה לזכות לבן; בהסברה לעלי את התנהגותה ובברכתו אליה; בלידת שמואל עד היגמלו; בהעלאתו על ידי חנה לשילה לשבת שם לעולם; ובתפילת השבח וההודאה של חנה לה'.

"ויהי איש אחד¹⁶ מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן ירחם בן אליהוא בן תחו בן צוף אפרתי".

לאשתו הראשונה קראו חנה, ולאחר שראתה כי היא עקרה ולא תוכל ללדת לו ילדים, יעצה לו לשאת גם את פנינה שממנה נולדו לו עשרה ילדים.¹⁷ מנהג היה לאלקנה לעלות למשכן בשילה מידי שנה,¹⁸ תוך שמזרז את בני עירו להצטרף אליו, ואף היה עולה בכל פעם בדרך אחרת כדי לעודד אנשים נוספים לעלות לרגל.¹⁹ בהגיע יום הקרבת הקורבנות במשכן, היה מביא לפנינה וילדיה מנה מבשר קורבן השלמים, ואילו לחנה היה נותן את החלק המובחר,²⁰ שכן אהבה וביקש להפחית מצערה על כך ש"ה' סגר רחמה".

פנינה צרתה²¹ הרבתה להכעיסה ולהזכיר לה את היותה חשוכת ילדים. כך אירע בכל שנה: אלקנה מנסה לשמחה ביחס מועדף, ופנינה הוסיפה להכעיסה²² "ותבכה ולא תאכל" מרוב עצב. אלקנה מבקש לדעת מדוע היא כה עצובה בהיעדר ילדים:²³ הרי רצוני ואהבתי אליך "טוב לך מעשרה בנים" שיש לפנינה.²⁴ חנה, שרואה כי בעלה הצדיק מתייאש מן הרחמים²⁵ קמה "אחרי אכלה" להתפלל בעצמה בבית ה' בנחת בשקט.²⁶ באותה עת, "ועלי" שנתמנה באותו היום לכהן גדול²⁷ "ישב על הכיסא על מזוזת היכל ה'".

⁸ סוטה י

⁹ עשרון הוא מידת נפח מקראית השווה ל- 2.49 ליטר (כל שיעורי הנפח המובאים כאן הם לפי שיטת הרב חיים נאה). כמות סולת המובאת כאן שווה ל- 29.88 ליטר.

¹⁰ הין הוא מידת נפח מקראית השווה ל- 4.15 ליטר. כמות היין המובאת כאן שווה ל- 4.482 ליטר.

¹¹ 7.35 ליטר.

¹² 2.782 ליטר.

¹³ 8.98 ליטר.

¹⁴ 2.075 ליטר.

¹⁵ שמואל (א), א, א - ב, י

¹⁶ לשון המורה על דבר מיוחד השייך בו - לידת שמואל (מלבי"ם א, א)

¹⁷ מלבי"ם שם, ב

¹⁸ מלבי"ם ג' רגלים בהם היה עולה ללא משפחתו המורחבת (מצודות דוד שם, ג).

¹⁹ רש"י, רד"ק שם, שם

²⁰ תרגום יונתן שם, ה

²¹ כינוי לאשה נוספת ביחס לאשה השנייה, היות ונוכחותה בבית מהווה צרה עבורה.

²² הרד"ק (שם, ז) מבאר כי הייתה מסבה את תשומת ליבה לכך שקבלה מנה אחת בלבד היות ולא היו לה ילדים.

²³ מצודות דוד שם, ח

²⁴ רש"י, רד"ק שם, שם

²⁵ מלבי"ם שם, ט

²⁶ מלבי"ם שם, שם

²⁷ רש"י, רד"ק שם, שם

חנה מגיעה למשכן בעצב גדול **"ותתפלל על ה' ובכה תבכה"**, ונודרת לה' כי אם יזכור לה את זכויותיה וצדקתה²⁸ וייתן לה בנים ובנות, את בנה הבכור תיתן לה' **"כל ימי חייר"**, והוא לא ירא מאנשים²⁹ אלא מה' בלבד. עלי רואה כי **"הרבתה להתפלל לפני"** קודש הקודשים³⁰ ומנסה לשמוע מה אומרת, אך חנה התפללה בלחש **"רק שפתיה נעות"**. עלי בטוח שהיא שיכורה³¹ ומורה לה לצאת מן המקדש³² עד שתסיר³³ את השכרות מעצמה. חנה עונה לו כי הוא טועה, היות וסיבת לחישתה לא הייתה שכרות, אלא עמידתה לשפוך שיחה לפני הקב"ה ואין צורך שישמעו אחרים.³⁴ היא מפצירה בו שלו יחשבנה כ**"בת בליעל"** הבאה שיכורה לפני ה' - היות ואז לא הייתי מאריכה בתפילה³⁵ - אלא רוב הסבל והכעס מחמת פנינה³⁶ הוא סיבת אריכות תפילתי. כששומע זאת עלי, ומשתכנע בצדקת דבריה, מפיסה³⁷ ואומר **"לכי לשלום"** ומבשר לה³⁸ כי **"אלוקי ישראל יתן את שלתך"**. חנה מבקשת מעלי כי יוסיף³⁹ להתפלל ולבקש עליה רחמים.⁴⁰ חנה רואה כי חזרה וסתה⁴¹ **"ותאכל"** והזעם שהיה על פניה נעלם.

בבוקר, משכימים אלקנה וחנה **"וישתחו לפני ה' "** מתוך אמונה שנתקבלה תפילתם.⁴² הם שבים לביתם וחנה נפקדת. כעבור כשבעה⁴³ חודשים יולדת חנה בן **"ותקרא את שמו שמואל כי מה' שאלתי"**. כאשר הגיע יום העלייה השנתי עלה אלקנה⁴⁴ עם הקורבנות הקבועים ואותם שהתחייב במהלך השנה **"וחנה לא עלתה כי אמרה לאשה"** כי תמתין עד שיגיע הילד לגיל 24 חודש⁴⁵ ויסיים לינוק, ואז תביא אותו לבית ה' עד סוף חייו. אלקנה משיב כי ההחלטה להמתין עם הבאת הילד נתונה אכן בידיה, אך ההחלטה שישב הילד בבית ה' כל ימי חייו אינה בידיה אלא ביד ה'.⁴⁶

בהגיע העת מעלה חנה את שמואל ומביאה איתה שלושה פרים **"ואיפה אחת קמח ונבל יין"** ומביאה את הילד למרות שהוא עדיין קטן מאוד. הפר האחד נשחט, וקודם זריקת דמו על המזבח⁴⁷ מובא שמואל לעליה⁴⁸ - היות וכאשר ראה שמואל כי חיפשו כהן לשחוט, הורה הלכה כי שחיטה כשרה בזר, ועלי פסק את דינו למיתה⁴⁹ על שהורה הלכה בפני רבו. חנה נזעקת ומבקשת מעלי שלא ימיתנו,⁵⁰ וייקח עליו חסות⁵¹ לגדלו לתורה ולמצווה,⁵² ואל תבטיח לי בן אחר כי **"אל הנער הזה התפללתי"** ובנוסף, בעת תפילתי עליו **"אנכי השאלתיהו לה' כל הימים"** ועל הקב"ה להשיב לי אותו ואין בסמכותך להענישו.

חנה פותחת פיה בשבח לקב"ה על הבן שקיבלה, ומבקשת כי יחיה ויעמוד לשירות ה'.⁵³ היא מתנבאת כי בימי בנה כנביא לעם ישראל ישתחרר העם מעול הפלשתים⁵⁴ ובאמצעות שמואל יזכה העם לניסים. על כן, אומרת חנה: מכירה אני טובה לבורא על כל מה שהעניק לי, ובזכות כך שזרעו של שמואל ייטול חלק בשירת הלויים בבית המקדש⁵⁵ **"רמה קרני בה' "**. היא מוסיפה להתנבא על סנחריב מלך אשור שיצור עם צבאו על ירושלים ובעקבות נס ימותו כולם, ויביא הדבר לקידוש ה' בקרב העמים שיאמרו אז **"אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלוקינו"**.

²⁸ שהקפידה על שלוש מצוות הנשים: נדה, חלה והדלקת הנר (מהר"י קרא שם, י).

²⁹ תרגום יונתן, רש"י שם, יא

³⁰ רלב"ג שם, יב

³¹ רש"י (שם, יג) מבאר כי באותה העת לא היו רגילים להתפלל בלחש.

³² מלבי"ם שם, יד

³³ מצודות דוד, רד"ק שם, שם

³⁴ מצודות דוד, מלבי"ם שם, שם

³⁵ מצודות דוד שם, טז

³⁶ מצודות דוד שם, שם

³⁷ מלבי"ם שם, יז

³⁸ רש"י, רלב"ג רד"ק שם, שם

³⁹ רד"ק שם, יח

⁴⁰ רש"י שם, שם

⁴¹ רד"ק, מלבי"ם שם, שם

⁴² מלבי"ם שם, יט

⁴³ רש"י, רד"ק שם, כ

⁴⁴ המלבי"ם (שם, כא) מדייק כי עלה עם בני ביתו בלבד, ולא התעוררו אנשי עירו לעלות עימו, למרות שראו את הנס שאירע בזכות העלייה לרגל.

⁴⁵ רש"י, רד"ק שם, כב

⁴⁶ מצודות דוד שם, כג

⁴⁷ מלבי"ם שם, כה

⁴⁸ רש"י, רד"ק, מהר"י קרא (שם, שם) מבארים הטעם, בכדי להראות לעלי שהתקבלה תפילתו.

⁴⁹ רש"י שם, שם

⁵⁰ רש"י שם, כו

⁵¹ רש"י, רד"ק שם, שם

⁵² רד"ק שם, שם

⁵³ רד"ק ב, א

⁵⁴ תרגום יונתן שם, שם

⁵⁵ תרגום יונתן שם, שם

על נבוכדנצר מלך בבל מתנבאת חנה: אתם הכשדיים ושאר העמים העתידיים לשלוט על ישראל "אל תרבו תדברו"⁵⁶ בגאווה, ואל יצאו קללות מפיהם כי ה' היודע כל ייפרע מכם על מעשיכם.

על מלכות מוקדון⁵⁷ מתנבאת כי "קשת גיבורים" תישבר והאנשים החלשים יעזרו אומץ נגדם. חנה מתנבאת על בני המן הרשע שיתגאו במעמדם ולבסוף יפלו בפני מרדכי ואסתר - כך ירושלים - שנמשלה לעקרה - "ילדה שבעה" ולעומתה רומי שנדמית "רבת בנים, אמללה"⁵⁸.

כל אלו עשה ה' בכוונה תחילה - "ממית" את האדם ואז "מחייה" ומרומם אותו וכך פועל הוא בכל סדר מתן שכר ועונש לצדיקים ורשעים.⁵⁹ ה' מעני⁶⁰ את העשירים השבעים עד שישכירו⁶¹ את עצמם תמורת לחם, ואת הרעבים לעומתם יעשיר וירומם. "מקים מעפר דל מאשפת ירים אביון להושיב עם נדיבים". היות ויודע מעשי בני אדם, מכין גיהנום לרשעים העוברים על דבריו, הצדיקים העושים רצונו מייצב עבורם את הארץ.⁶² הצדיקים נשמרים מפגע רע בכל עת, אך "רשעים בחשך ידמו" וכך יפלו, היות ושום כוח אנושי לא עומד בפני עצמו אלא ברצון ותכנון ה'.⁶³

כעת חוזרת חנה ומתפללת על שמואל בנה⁶⁴ ומבקשת מאת ה': "יחתו מריביו עליו" ויפלו בפניו הפלישתים שילחמו בו.⁶⁵ היא מבקשת עוד כי ידון בנה ויהיה שופט לעם ישראל וכי ייתן השם כוח ביד שאול שיומלך על ידי שמואל "וירם קרן משיחו"⁶⁶ של דוד המלך.

מה הקשר בין ההפטרה לבין החג?

ההפטרה עוסקת בפקידתה הניסית - בראש השנה - של חנה שהייתה עקרה ללא יכולת ללדת, וזכתה ללדת חמישה ילדים. בקריאת התורה ביום זה, אנו קוראים את סיפורה של שרה אמנו שגם היא נפקדה לאחר תקופת עקרות ממושכת בראש השנה.

בנוסף, בתפילת חנה מוצאים אנו תשע פעמים את שם ה', וכנגדן תקנו חז"ל תשע ברכות בפילת המוסף ליום זה.⁶⁷

⁵⁶ רש"י (שם, ג) מבאר כי דברה כאן כנגד כל אותם המתגאים בזמן הצלחתם, ובכללם פנינה שהייתה מתגאה עליה.

⁵⁷ תרגום יונתן שם, ד

⁵⁸ רש"י, רד"ק ומהר"י קרא (שם, ה) מבארים כי "אמללה" היא פנינה, שבכל לידה של חנה אבדה שני ילדים (לפני הלידה החמישית של חנה התחננה פנינה שיישארו לה שני ילדיה האחרונים).

⁵⁹ רד"ק שם, ו

⁶⁰ מצודות ציון שם, ז

⁶¹ מצודות דוד שם, שם

⁶² תרגום יונתן שם, ח

⁶³ מצודות דוד, רד"ק מלבי"ם שם, י

⁶⁴ מצודות דוד שם, שם

⁶⁵ מצודות דוד, מלבי"ם שם, שם

⁶⁶ דוד רק נמשח למלך בידי שמואל, אך לא הוכתרת למלך (מצודות דוד שם, שם).

⁶⁷ הרב יששכר יעקבסון, חזון המקרא, כרך א, הוצאת סיני, תלאביב תשי"ט (1959), עמ' 345-343.

קריאה ליום ב' של ראש השנה

הקריאה עוסקת בפרשיית עקדת יצחק בה ניסה הקב"ה את אברהם אבינו.

התורה מתארת את ניסיון העקידה שניסה הקב"ה את אברהם אבינו. הקב"ה פונה לאברהם לבחון את מידת נאמנותו אליו ומבקש ממנו להעלות את בנו יצחק לעולה במקום שיראה לו אחר כך. אברהם משכים בבוקר לקיום המצווה ויוצא עם יצחק ושתי נעריו. ביום השלישי נגלה לו המקום. אברהם משאיר מאחור את נערים ופונה ללכת עם יצחק, שתוהה היכן הקורבן שעתידיים להקריב ושומע כעת מאביו שהוא "השה לעולה". ברגע האחרון, לאחר שהמזבח מוכן והנער עקוד על גביו, פונה אליו ה' ומזהירו מלפגוע ביצחק וכי הדבר היה רק ניסיון.⁶⁸ אברהם רואה איל רץ לקראתו⁶⁹ ומקריב אותו תחת יצחק. לאור העמידה בניסיון, מתברכים אברהם ויצחק⁷⁰ בזרע רב וחזק והולכים לבאר שבע.⁷¹

הפטרת יום ב' של ראש השנה

ההפטרה⁷² עוסקת בדברי אהבה ועידוד לישראל; בנבואת נחמה לישראל שיצאו מן הגלות; בפירוט השלווה והטובה שיהיו לעתיד בארץ ישראל; בהבטחת ה' לרחל אמנו כי בניה ישובו מן הגלות; ובבקשת אפרים להיושע ותשובת ה' אליו.

"כה אמר ה' " עם ישראל אשר שרד את גלות מצרים "מצא חן" בעיניי בזמן שהלכו אחריי במדבר, ולכן הלך ה' לפניהם⁷³ להכין את הדרך לארץ וישבו בנחת.⁷⁴ הנביא מציין כי בזכות אבות האומה נגלה אליו ה' וביקש שיאמר לישראל "אהבת עולם אהבתיך"⁷⁵ ולכן "משחתך חסד" ונגליתי בפניך בהר סיני. ולכן, למרות שעזבתך בגלות כמה שנים אני מבטיח לך כי לאחר שני בתי מקדש שייבנו בידי אדם וייחרבו, אבנה בעצמי את הבית השלישי והוא יישאר בנו לעולם.⁷⁶ מרוב טובה שאשפיע עלייך תצאי ותשמחי בתופים ומחולות.⁷⁷ "עוד תטעי כרמים בהרי שומרון" ואף יזכו בניך לחלל את הכרם בשנה הרביעית, במקום בו היו בעבר בפחד מפני אויב.⁷⁸ יום יבוא ויעמדו הצופים העומדים "בהר אפרים" ויכריזו בקול "קומו ונעלה ציון אל ה' אלקינו".

"כי כה אמר ה' לנביאי ישראל":⁷⁹ השמיעו לישראל הנתונים כעת בין הגויים כי באה הישועה, ושום דבר לא יעכבה, וקורא להם להתפלל: "הושע ה' את עמך את שארית ישראל" כי "הנני מביא אותם" מגלות בבל⁸⁰ וקבצתי את עשרת השבטים⁸¹ "מירכתי ארץ", וגם ממקום שיש רק "עוור ופסח" אעשה נס וישובו משם "קהל גדול".⁸² על ידי תפילה ותשובה ישובו בני ישראל מן הגלות,⁸³ תוך שאדאג להם למים ולדרך ישרה כדי ש "לא יכשלו בה", היות ועמי חביב עלי כבן בכור לאביו.

"שמעו דבר ה' גוים" והפיצו הלאה ליושבי האיים הרחוקים, כי מי שפיזר את ישראל והגלה אותו בין האומות הוא גם יאסוף אותו וישמרו "כרועה עדרו", ובכך יתברר לגויים כי לא בכוחם הגלו את עם ישראל.⁸⁴ "כי פדה ה' את יעקב" ברוב רחמיו "וגאלו מיד חזק ממנו" בגלל הקרבה השוררת ביניהם.⁸⁵ "ובאר" הגולים השבים, וישבחו את ה' בבית המקדש,⁸⁶

⁶⁸ הקב"ה דייק שלא חזר בו מדבריו. שכן גם בתחילה ביקש רק "העלהו לעולה" ולא שישחט (רש"י כב, יב) השטן סיבך קרניו בעץ בכדי להפריע לאברהם (רש"י שם, יג).

⁷⁰ רש"י שם, יז

שם, יט

⁷¹ ירמיהו לא, א-יט

⁷³ רש"י, מהר"י קרא לא, א

⁷⁴ מהר"י קרא, מצודות דוד שם, שם

⁷⁵ רש"י שם, ב

⁷⁶ רש"י, מצודות דוד שם, ג

⁷⁷ רד"ק שם, שם

⁷⁸ רד"ק שם, ד

⁷⁹ מהר"י קרא שם, ו

⁸⁰ מצודות דוד שם, ז

⁸¹ מצודות דוד שם, ז

⁸² מלבי"ם שם, ז

⁸³ רש"י, מצודות דוד שם, ח

⁸⁴ רד"ק שם, ט

⁸⁵ מלבי"ם (פירוש המילות) שם, י

⁸⁶ מצודות דוד, רד"ק, מהר"י קרא שם, יא

וַיִּמְשְׁכוּ לִקְבֹּל אֶת טוֹב ה' הָרוּחָנִי וְהַגִּשְׁמִי. וּבִכֵּךְ תִּשְׁבַּע נַפְשָׁם "כִּגֹן רוּחַ, וְלֹא יוֹסִיפוּ" לְרֹאוֹת עוֹד מַחֲסוֹר.⁸⁷ בְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן יִשְׁמַחוּ כֻּלָּם⁸⁸ וְאֵת כָּל הָאֲבֵל אֶהְפֹּךְ לִשְׂשׂוֹן⁸⁹ שִׁינַחֵם אוֹתָם עַל כָּל הָאֲבֵל שֶׁהָיָה.⁹⁰ "וְרוּחִי נֶפֶשׁ הַכֹּהֲנִים" בְּבִשְׂרֵי הַקּוֹדְשִׁים שֶׁלֹּא הָיָה בְּכָל זְמַן הַגְּלוּת, וּבְחִידוֹשׁ הַהִשְׁפָּעָה רוּחָנִית מִעֲבֹדֹת הַקּוֹרְבָּנוֹת, כָּל "עַמִּי אֶת טוֹבִי יִשְׁבַּע".

"כֹּה אָמַר ה', קוֹל בְּרֵמָה נִשְׁמָע" - בְּכִייתָהּ שֶׁל רַחֵל עַל בְּנֵיהָ שֶׁגָּלוּ, "מֵאֲנָה לִהְיוֹת" בְּשׁוּב בְּנִימִין בְּהַצְהַרְת כּוֹרֶשׁ הָיוֹת וּבְנֵי יוֹסֵף עֲדִיין לֹא שָׁבוּ.⁹¹ "כֹּה אָמַר ה' מְנַעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי" עַל בְּנֵי בְּנִימִין "וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה" עַל בְּנֵי יוֹסֵף, כִּי בִשְׂכָר תִּפְּלֹתֶךָ⁹² יִשְׁוּבוּ בְּנֵי בְּנִימִין מִגְּלוּת בָּבֶל, וְלִעֲתִיד לָבוֹא יִשְׁוּבוּ "לְגִבּוֹלָם" גַּם בְּנֵי יוֹסֵף.⁹³

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר כִּי שָׁמַע אֶת אִפְרַיִם מִקּוֹנֵן בְּגוֹלָה עַל כֵּךְ שֶׁבִּעֲוֹן שֶׁלֹּא הִקְשִׁיב לְנִבְיָאִים בְּעוֹדוֹ בִּא"י, מִתִּיִּסֵּר כַּעַת גְּלוּת בְּמִכּוֹת מִמַּלְכוּיּוֹת הָעַמִּים - כְּמוֹ עָגֵל שְׁלוֹמֵד לְחֵרוֹשׁ רַק בְּאִמְצָעוֹת מַכַּת הַדְּרָבָן⁹⁴ - וּמִבְקֵשׁ "הַשִּׁיבֵנִי וְאֶשׁוּבָה", כִּי אַחֲרֵי שֶׁשְׁבַתִּי מִדְּרָכֵי הָרַעִים עֲרַכְתִּי חֲשֹׁבֹן נֶפֶשׁ וְאֲנִי מִתְחַרֵּט עַל מַעֲשֵׂי הָרַעִים,⁹⁵ וְלֵאחֲרַי שֶׁהִכְרַתִּי בְּכֵךְ שְׁעִשִׁיתִי חֲטָאִים גְּדוֹלִים, הִתְמַלְאֲתִי צַעַר וּבּוֹשָׁה וְכִלִּימָה כְּאִשֶּׁר הִבְנֵיתִי שֶׁבֵּא לִי הַסֶּבֶל עַל "חֲרַפְתִּי נְעוּרֵי".⁹⁶

כַּעַת אוֹמֵר הַקֵּב"ה כִּי כָל מָה שֶׁאֲנִי מִתִּיַּחֵס ל"אִפְרַיִם" כֹּאֵל בֶּן יֶקֶד שֶׁמַּעֲוֹלָם לֹא חָטָא לִי, הוּא בְּגִלָּל שֶׁאֲנִי כְּמוֹ אֲבִי הַמִּשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִם בָּנוּ וְנִזְכָּר תָּמִיד בְּאַהֲבָתִי הַקְּדוּמָה אֵלָיו, וְנִפְשִׁי יוֹצֵאת אֵלָיו בְּרֹאוֹתֵי אוֹתוֹ סוֹבֵל בְּגִלּוֹת וְעַל כֵּן "רַחֵם אֶרְחַמְנוּ נְאוּם ה' "

97."

מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין הַהִפְטָרָה לְבֵין הַחֶג?

בְּהִפְטָרָה אֲנִי קוֹרְאִים כִּי סִיבַת יַחַס הַבּוֹרָא לְיִשְׂרָאֵל הַחוּטָאִים כֹּאֵל "הִבֵּן יֶקֶד לִי" הִיא מִשּׁוּם כִּי בְּכָל עֵת בֵּה "זָכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ רַחֵם אֶרְחַמְנוּ".

קְרִיאַת הַתּוֹרָה בַּיּוֹם זֶה עוֹסֶקֶת בְּנִסְיוֹן הָעֵקֶדָה בּוֹ נִסָּה בּוֹרָא עוֹלָם אֶת אֲבִרְהָם אֶהְיֶה, בּוֹ בִּיקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כִּי יִקְרִיב אֶת בָּנוּ שְׁנוּלֵד לוֹ לְאַחֵר שְׁנֵים רַבּוֹת.

עֵקֶדֶת יִצְחָק הִיא הַזְכּוֹת אוֹתָהּ מִזְכִּירִים אֲנִי בְּכַדִּי לְזָכוֹת בְּדִין הַגְּדוֹל לַחַיִּים טוֹבִים.⁹⁸

בְּנוֹסֵף, מֵהוּתוֹ שֶׁל פֶּרֶק הַהִפְטָרָה כְּפֶרֶק גְּאוּלִּי הָעוֹסֵק ב'עֲשֵׂרֶת הַשָּׁבָטִים' שֶׁאֲבָדוּ לַעַם יִשְׂרָאֵל, שׁוֹתֵלֶת בָּנוּ אֶת הַתְּקוּוֹה בַּיּוֹם רִאשׁ הַשָּׁנָה הַמִּסּוּגֵל לְשִׁנּוּי הַדִּין, לְתַקְוָה אֲמִיתִית לְגִאוּלָּה שְׁלָמָה.⁹⁹

⁸⁷ מַלְבִּי"ם שֶׁם, יֵא

⁸⁸ בְּשׁוּנָה מִזְמַן בְּנִיין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי - אִזְּכָרוּ הַזִּקְנִים שֶׁזָּכְרוּ עֲדִיין אֶת גּוֹדֵל וּפֹאֵר הַבֵּית הָרִאשׁוֹן (מַלְבִּי"ם שֶׁם, י).

⁸⁹ שְׁמַחָה חִיצוֹנִית (מַלְבִּי"ם (פִּירוּשׁ הַמִּילּוֹת) שֶׁם, יב).

⁹⁰ מִצְוֹת דוּד שֶׁם, שֶׁם

⁹¹ מַלְבִּי"ם שֶׁם, יד

⁹² הַמִּצְוֹת דוּד (שֶׁם, טו) מְבַאֵר, כִּי בִשְׁעָה שֶׁהִכְנִיס מִנְשֵׁה מֶלֶךְ יְהוּדָה צֶלֶם לְהִיכָל, אָמַרָה רַחֵל לְפָנֶי הַקֵּב"ה: אֲנִי הִכְנַסְתִּי 'צִרְתִּי' לְבֵיתִי בְּמִסִּירַת הַסִּימָנִים לְלֹאֵה, לִכֵּן מִן הָרָאוּי שֶׁגַּם אֶתָּה תִּמְחַל לְבִנְיָן עַל שֶׁהִכְנִיסוּ 'צִרָה' לְבֵיתְךָ. אָמַר לָהּ הַקֵּב"ה: בִּשְׂכָר פְּעוּלַת מִסִּירַת הַסִּימָנִים עֲשִׂיתִי, יִשְׁוּבוּ בְּנֵךְ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב.

⁹³ מַלְבִּי"ם שֶׁם, שֶׁם

⁹⁴ מַהֲרִי קָרָא שֶׁם, יז

⁹⁵ מִצְוֹת דוּד שֶׁם, יח

⁹⁶ רַחֵם שֶׁם, שֶׁם

⁹⁷ רַחֵם שֶׁם, יט

⁹⁸ הָרֵב יִשְׁשַׁכָּר יַעֲקֹבְסוֹן, חֲזוֹן הַמִּקְרָא, כִּדָּךְ א, הוֹצֵאת סִינִי, תִּלְאָבִיב תִּשְׁ"ט (1959), עִמ' 360

⁹⁹ הָרֵב מְנַדֵּל הִירֶשׁ, סֵדֶר הַהִפְטָרוֹת, פֶּרֶק פֶּרֶק דְּמִיין 1896 - בְּתוֹךְ הָרֵב יִשְׁשַׁכָּר יַעֲקֹבְסוֹן, חֲזוֹן הַמִּקְרָא, הוֹצֵאת 'סִינִי' תִּלְאָבִיב, תִּשְׁ"ט (1959) עִמ' 360

מה? לילדים

חידות לראש השנה – על בסיס הנלמד בעלון זה

1. איזה בן של אברהם גורש אל המדבר?
2. לאחר שאברהם ואבימלך כורתים ברית, איזה שם ניתן למקום מגורי אברהם?
3. שמו של איזה נביא צדיק נקרא על שם תפילתה המרגשת של אמו חנה במשכן בשילה?
4. באיזה יום מתוך ימי הדרך אל הר המוריה הגיעו אברהם ויצחק למקום העקדה?
5. באיזה כינוי אהבה מרגש מכנה הקב"ה את אפרים בהפטרה?
6. מהו סדר הברכות המקוצר 'קנה"ז' בהבדלה שבמוצאי שבת המשולבת בקידוש?

בין המשתתפים בחידון יוגרלו 20 ש:

- הקראת 4 חידות בשולחן שבת וקיום שיח משותף או
- מענה על 2 חידות בשולחן שבת ללא עזרה (אם ילד אחד מקריא, והאחים עונים, כולם זכאים להשתתף בהגרלה)

30 ש יוגרלו בין הפותרים את התשבץ – גם הוא, על בסיס הנלמד בעלון זה

תשובות יש לשלוח עד מוצ"ש, ח' בתשרי בשעה 23:00 לכתובת yaakovkatz1989@gmail.com או

אישור הורים בטלפון 0527145013

מוצאי ר"ה	הדלקת נרות ב' של ר"ה	כניסת השבת	
19:24	19:26	18:11	ירושלים
19:26	19:28	18:32	תל-אביב
19:26	19:27	18:32	חיפה
19:26	19:27	18:32	באר שבע
19:25	19:26	18:11	בית שמש
19:28	19:29	18:33	עזה
19:25	19:26	18:31	לבנון
19:21	19:23	18:27	סוריה

הלכות נצרכות לראש השנה שחל בשבת וראשון

ראש השנה הבא עלינו לטובה יחול בימים שבת וראשון: דבר זה מחייב להיערך ולשים לב לפרטים בכל הקשור לבישול, הדלקת נרות והכנת הארוחות.

- **איסור הכנה משבת ליום טוב:** קדושת שבת (יום ראשון של ראש השנה) חמורה מקדושת היום השני, ועל כן **אסור בהחלט להכין שום דבר במהלך היום הראשון לקראת היום השני.**

בכלל זה: עריכת שולחן, חימום, שטיפת כלים וכדומה. כלל הפעולות יתחילו רק עם צאת היום הראשון (זאת מלבד כמובן חילול שבת חלילה שאסור בכל אופן).

- **טיפ מעשי לחימום מהיר במוצאי שבת:** ניתן להניח ביום שישי אוכל הנצרך ליום שבת בבוקר במעמקי המקרר, ולצורך הגעה אליו בשבת להוציא מאכלים הנצרכים ליום ראשון (כדי שיפשירו בחוץ) ובכך לקצר את זמן החימום שיידרש במוצאי שבת.

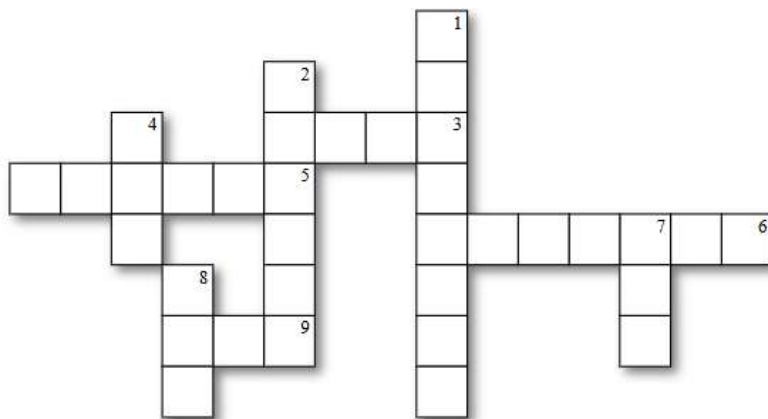
- **סעודה שלישית בשבת (יום א' דראש השנה):** יש לקיים סעודה שלישית לאחר תפילת מנחה. לכתחילה יאכל מעט יותר מכביצה פת, כדי שיאכל את סעודת הלילה לתאבון; ואם קשה לו לעשות כן, יאכל כזית מזונות (עוגה או קרקרים) וכדומה.

- **הדלקת נרות במוצאי שבת:** פעולות שהן באופן מובהק לצורך יום שני של ראש השנה יחלו רק לאחר צאת הכוכבים במוצאי שבת, כולל הדלקת נרות יום שני. האישה תדליק אותם לאחר צאת הכוכבים, וקודם לכן תאמר "המבדיל בין קודש לקודש" (או אם התפללה ערבית והזכירה "ותודיענו"). ההדלקה תיעשה באמצעות העברה מאש קיימת שתודלק מערב שבת (נר נשמה של 48 שעות).

הבדלה במוצאי שבת (יקנה"ז): ההבדלה במוצאי שבת באה כחלק מקידוש ליל יום שני, וסדר חלקי הטקס הוא **"יקנה"ז**:

- יין (ברכת הגפן).
- קידוש (ברכת קידוש של יו"ט).
- נר (ברכת 'מאורי האש'): מותר לברך על נרות שהודלקו לכבוד יו"ט. ולצורך 'אבוקה' לכתחילה יש עצה לעשות ביום חול חור בפתיל צף בסמוך לחור הקיים, להכניס שתי פתילות (אחת לכל חור), והאישה תדליק את שתיהן כאחד, כך שהבעל יוכל לברך עליהן לכתחילה. ואם לא עשה כן, יכול להדליק נר חדש לצורך אבוקה **ולא לכבותו**.
- הבדלה (נוסח הבדלה בחתימת 'בין קודש לקודש').
- זמן (ברכת 'שהחיינו'): מי שבירך 'שהחיינו' בזמן הדלקת נרות החג, ייזהר שלא לענות אמן על ברכת השהחיינו של המקדש, שכן אמן זו אינה נצרכת ותהווה הפסק.

מנהג התשליך: לבני אשכנז נוהגים לעשות תשליך ביום שני של ראש השנה, ולבני ספרד נוהגים לעשותו ביום ראשון.

מזל טוב לזוכים

אברימי כימגורף, בית שמש
(חידון כי-תצא 295)

שלמה לייסר, בית שמש
(תשבץ כי-תצא 295)

מאונך	מאונך
1. מקום עקידת יצחק	3. הברכה הראשונה בסדר קידוש יקנה"ז
2. כינוי החיבה של הקב"ה לאפרים בהפטרה	5. הנביא שאת הפטרתו קוראים ביום השני
4. על פי רוב, שופר עשוי מקרניו	6. הברכה האחרונה בסדר קידוש יקנה"ז
7. אימו של שמואל הנביא	9. האם שבכתה על בניה שגלו
8. הכהן הגדול שקיבל את פני חנה במשכן שילה	